

Adler Yaklaşımı Açısından “İçimdeki Çocuk” Filminin Analizi

Sümeyye Derin ¹, Evrim Çetinkaya Yıldız ²

Öz

Sinemanın en temel esin kaynağı insan yaşamıdır ve sinema insanın iç dünyasına yapılacak yolculukta önemli bir araçtır. Dolayısıyla, bireyi anlamaya çalışan bir bilim dalı olarak psikoloji her zaman sinemanın içinde var olmuştur. Bu makale, Türkiye’de 2001 yılında vizyona giren yönetmenliğini Jon Turteltaub’un, senaristliğini Audrey Wells’in yaptığı “İçimdeki Çocuk” filminin Adleryan yaklaşıma göre analizidir. Yazarlar, başrol oyuncusu Russ’ın hayatına Adler yaklaşımı bakış açısıyla odaklanmışlar ve filmi sosyal ilgi, yaşam tarzı, aşağılık duygusu ve üstünlük çabası, üstünlük kompleksi, aile etkisi, yaşam görevleri ve ilk anılar gibi Adler yaklaşımının kavramlarını kullanarak analiz etmişlerdir. Yapılan doküman analizinde ana karakter Russ’ın çocukluk anılarının yaşamı üzerinde iz bıraktığı; kişiliğinin çocukluğunda hissettiği yoğun aşağılık duygusundan etkilendiği; yaşam tarzının, mesleğinin ve diğer kişilerle olan ilişkilerinin de bu yaşam olaylarına göre şekillendiği görülmüştür. Sonuç olarak bu çalışma, “İçimdeki Çocuk” filminin Bireysel Psikoloji ile ilgili kuramsal bilginin öğretiminde yaşantısal bir öğrenme materyali olarak kullanılabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Adler yaklaşımı
Bireysel psikoloji
Sinema
Film analizi
İçimdeki Çocuk

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 22.07.2016
Kabul Tarihi: 08.12.2017
Elektronik Yayın Tarihi: 01.03.2018

DOI: 10.15390/EB.2018.6803

Giriş

Filmler pek çok kişiyi güçlü bir şekilde etkiler. İmgelerin, müziğin, diyalogun, sesin ve efektlerin filmlerdeki birleşik etkisi derinlerdeki duyguları ortaya çıkarır. İnsanın kendi ve diğerlerinin hayatını daha derin bir şekilde yeniden düşünmesine yardımcı olur. Bu özelliği nedeniyle filmler, psikoloji alanındaki kuram ve kavramların somutlaştırıldığı önemli kaynaklar olarak görülür. Alan yazın incelendiğinde çeşitli kuramlara göre film analizi çalışmalarına rastlanır. Culbreth ve Huber (2015) “Arabalar” (Cars) filmini Bireysel Psikoloji’nin temel kavramlarından olan sosyal ilgiye göre incelemişlerdir. Falsafi, Khorashad ve Abedin (2011) “Kim Korkar Hain Kurttan?” (Who's Afraid of Virginia Woolf?) filmini, Senejani (2011) ise “Yaz ve Duman” (Summer and Smoke) tiyatro oyununu Analitik Terapi temel kavramlarına göre analiz etmişlerdir. Türkiye’de de filmlerin psikoloji ve psikolojik danışmanlık alanlarındaki kuramlar açısından analiz edildiği bir hayli çalışma vardır. Sakızcıoğlu ve Voltan Acar’ın (2016), “Uzak” filmini Varoluşçu Terapi kavramlarına göre incelediği çalışma bunlardan biridir. Bunun yanı sıra Nadir’in (2013) “Dalgaların Prensi” filmini Yapısal Aile Terapisi kuramına göre ele aldığı; Acar ve Voltan Acar’ın (2013) “Babam ve Oğlum” filmini Çok Kuşaklı/Kuşaklararası Aile Terapisi’nin temel kavramları açısından değerlendirdikleri; Siviş Çetinkaya’nın (2017a) ise “In Treatment” dizisinin kırk üç bölümden oluşan birinci sezonunu etik

¹ Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, sumeyyederin@gmail.com

² Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, evrimcetinkaya@gmail.com

kodlar açısından incelediği görülür. Alan yazında bu çalışmalara ek olarak film analizinin kullanıldığı başka çalışmalar da yer alır (Çağ ve Voltan Acar, 2015; Derin ve Voltan Acar, 2016; Horzum, 2011; Morsümbül, 2015; Ormanlı, 2011; Ülker Tümlü ve Voltan Acar, 2014; Yıldırım, 2011). Sonuç olarak, hem ulusal hem de uluslararası alan yazında filmlerin çeşitli kuramlara göre analiz edildiği ve bu çalışmaların özellikle son yıllarda artış gösterdiği söylenebilir.

Psikolojinin temel konularından biri, gerçek yaşamdaki vak'ın eğitim ortamına getirilmesi ve öğrencilere canlı örneklerin sunulabilmesidir. Hiç şüphesiz ki bahsedilen yöntem pratik ve etik olarak kolay bir şey değildir ve bundan dolayı terapi eğitimi konusunda materyal eksikliği olduğunu söylemek mümkündür. Bu eksikliği fark eden, filmlerin eğitim amaçlı olarak kullanılmasının etkili olacağı görüşünü benimseyen ve bu yöntemi derslerinde kullanan araştırmacılar bulunmaktadır (Anderson, 1992; Boyatzis, 1994; Fleming, Piedmont ve Hiam, 1990; Koch ve Dollarhide, 2000; Shen, 2015; Toman ve Rak, 2000; Tyler ve Reynolds, 1998; Villalba ve Redmond, 2008). Bu araştırmacılardan biri olan Toman ve Rak (2000), çalışmalarında teşhis, psikolojik danışma kuramları ve etik gibi dersler için filmlerin kullanıldığı aktiviteler önerir ve film listesi sunarlar.

Psikoloji alanında çalışan uzmanlar, danışanlarına yardımcı olmak için bir terapi yaklaşımı, bir yol haritası edinirler. Edinilen bu yaklaşım nadir olarak tek bir kuramın izlerini taşır. Çoğu zaman birkaç teori ekolünden etkilenilir. Bunlardan biri de pek çok modern terapi yaklaşımında izine rastlanılan (Carlson, Watts ve Maniacci, 2006; Oberst ve Stewart, 2003) Adler'in öne sürdüğü "Bireysel Psikoloji" dir. Geleneksel olarak Freud ve Jung'un kuramı ile birlikte anılsa da Bireysel Psikoloji'nin günümüzde hala yalnızca neo-psikanalitik olarak görülmesi eksik bir değerlendirme olacaktır (Ergüner Tekinalp, 2016; Oberst ve Stewart, 2003). Bu bağlamda Bireysel Psikoloji'nin barındırdığı öğeler ve yaklaşımların neler olduğu konusunda görüş öne sürenlerden Oberst ve Stewart (2003), Bireysel Psikoloji'nin daha çok insancıl ve bilişsel terapilere benzediğini hatta yapılandırmacı kuramlarla da dikkat çekici benzerlikleri bulunduğunu belirtir. Corey (2005) ise Adler yaklaşımını insancıl, kısa süreli, bilişsel, varoluşsal, post-modern, feminist, sistemik ve kültüre duyarlı bir kuram olarak değerlendirir.

Adler'e göre insanı anlamak, onu bir bütün olarak görmekle, onun kendisi için geliştirmiş olduğu yaşam tarzını keşfetmekle mümkün olabilir. Bu yaşam tarzı, küçük yaşta şekil alır; daha sonra bir takım değişikliklere uğrasa da esasta ilk özelliklerini korumaya devam eder (Yörükkan, 2015). Bireysel Psikoloji'de, bireyin yaşam tarzının şekillenmesinde ilk çocukluk yıllarının yanı sıra bu yıllardaki hatalı değerlendirmelerin de önemli olduğu görülür, çünkü bu hatalı değerlendirmelerin bireyin yaşamının ilerdeki akışını önemli ölçüde etkilediği öne sürülür (Adler, 1998). Her ne kadar kuramın ismi Bireysel Psikoloji olsa da, bireyin insanlarla ilişkisine ve bu ilişkinin gelişiminde ailenin etkisine oldukça önem verir (Adler, 2011; Sharf, 2014). Hatipoğlu Sümer ve Rasmussen (2012), Bireysel Psikoloji'nin insanı anlamak için öne sürdüğü bu temel varsayımlar ve Türkiye'nin toplumsal yapısı birlikte ele alındığında Türk kültürüne uygun bir kuram olduğunu öne sürmektedirler. Bireye sosyal bağlam içerisinde odaklanan; fenomenolojiyi ve bütüncüllüğü önemseyen Adler yaklaşımının, kişilik gelişiminde ailenin önemini vurgulayan ve rekabete karşı işbirliğini tercih eden geleneksel Türk kültürü ile çoğunlukla bağdaştığını belirtirler. Bununla birlikte Akçaboğan ve Hatipoğlu Sümer (2016), Adleryan yaklaşımın Türk kültürü açısından Aile Danışmanlığı alanında uygulanabilirliğini tartışmışlardır. Bu çalışmada araştırmacılar Adleryan yaklaşımın danışmana yüklediği etkin, işbirlikçi ve öğretici rolü, tekniklerinin esnek olması, eklektik bir bakış açısına sahip olması nedeniyle Türk kültüründe etkili olabileceğini ifade ederler. Adler yaklaşımı ve Türk kültürü arasındaki ifade edilen uyuma rağmen Türkiye'de bu yaklaşım temel alınarak herhangi bir film analizi çalışmasının yapılmadığı görülmüştür. Bu nedenle çalışmada film analizi yöntemiyle Adler yaklaşımının temel kavramlarının ele alınması ve bu yaklaşımın öğretiminde kullanılabilecek bir öğretim materyali oluşturmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışma, Audrey Wells'in senaristliğini, Jon Turteltaub'un yönetmenliğini üstlendiği 2001'de Türkiye'de vizyona giren "İçimdeki Çocuk/The Kid" filminin Adler yaklaşımı temel alınarak analiz edildiği betimsel bir çalışmadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013), doküman analizinin nitel araştırmalarda temel veri toplama aracı olarak kullanılabileceğini ifade etmektedirler. Doküman türleri arasında film, video ve fotoğraf, ders kitapları, öğretmen el kitapları vb. bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

İşlem Yolu

Çalışmaya ilk olarak Bireysel Psikoloji kuramına uygun olabilecek, bu kuramın temel kavramlarını içeren filmin seçilmesiyle başlamıştır. Film seçimi için öncelikle psikolojik içerikteki film listeleri ve IMDB web sayfasından 2000 yılı ve sonrasında vizyona giren filmler incelenmiştir. Uygun olduğu düşünülen filmler, iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı izlenerek filmlerin kurama uygunluğu değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda "İçimdeki Çocuk" filminin, bir yetişkinin (Russ) çocukluk dönemini ele alması ve Bireysel Psikoloji'nin temel kavramlarının birçoğunu içermesi nedeniyle analiz edilmesi uygun görülmüştür.

Filmin değerlendirilmesine başlamadan önce Adleryan kuramın temel kavramları gözden geçirilmiş ve bir kavram listesi oluşturulmuştur. Daha sonra iki araştırmacı bu kavram listesine göre filmi ayrı ayrı izlemiş ve filmdeki sahnelerin hangi kavramla ilişkili olduğunu ve bunların dakikalarını not etmişlerdir. Yapılan analizin araştırmacılar arası kodlama-tutarlılık katsayısı Miles ve Huberman'ın formülüne göre hesaplanmıştır. Aynı Karar Sayısı (36)/Toplam Karar (39) Sayısı formülünden faydalanmıştır. Bu formüle göre toplam 39 sahne için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .92 dir. Miles ve Huberman'a (1994) göre istenilen güvenilirlik en az .90 olmalıdır. Araştırmacılar arası kodlama tutarlılığının yeterli düzeyde olduğu görüldükten sonra senaryosu deşifre edilen filmi değerlendirmek için iki araştırmacı bir araya gelerek sahneleri tartışmışlardır. Daha sonra Adleryan Kuramla ilgili çalışmalar yapan bir uzmandan görüş alınarak analize son şekli verilmiştir. Adı geçen "İçimdeki Çocuk" filminin künyesi Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. Filmin Künyesi

Filmin Adı	İçimdeki Çocuk	
Filmin Orijinal Adı	The Kid	
Yönetmen	Jon Turteltaub	
Senarist	Audrey Wells	
Vizyon Tarihi	2000 ABD 09 Şubat 2001 TR	
	Bruce Willis (Russ)	Ana karakter, imaj danışmanıdır ve daha sonra pilot olacaktır.
	Emiliy Mortimer (Amy)	Russ'ın asistanı
Oyuncular	Chi McBride (Kenny)	Boksör
	Spencer Breslin (Rusty)	Russ'ın sekiz yaşındaki hali (çocukluğu)
	Dana Ivey (Dr. Alexander)	Russ'ın gittiği psikiyatrist
	Liy Tomlin (Janet)	Russ'ın sekreteri
	Jean Smart (Deirdre)	Haber spikeri/Russ'ın uçakta tanıştığı kişi
Tür	Aile, Dram, Fantastik, Komedi	
Ülke	ABD	
IMDB Puanı	6.1	19.11.2017
Süre	104 dk.	

Ele alınan film en iyi genç oyuncu, en iyi müdahaleci müzik, en iyi aile filmi-komedi ve 10 yaş altı genç oyuncu ödülüne aday gösterilmiştir. Film, bunlar arasından 10 yaş altındaki genç oyuncularla en iyi performans (Spencer Breslin: Rusty) ödülünü kazanmıştır (Internet Movie Database [IMDB], 2017).

Filmin konusu kısaca şöyledir: İmaj danışmanlığı yapan Russ Duritz'in (Bruce Willis) hayatı esrarengiz bir olay sonucunda (sekiz yaşındaki haliyle tanışması) altüst olur. Küçük Rusty (Spencer Breslin) tatlı bir çocuktur fakat zaman zaman sergilediği beceriksizlik ve sakarlıklarıyla Russ'a geçmişiyile ilgili acı dolu anıları tekrar yaşatır. Çünkü 40 yaşına geldiğinde saygın bir meslek ve yaşam sahibi olan Russ'ın çocukluğunun sanıldığı kadar sorunsuz geçmediği ve çocukluğunda hayal ettiği şeylerin hiçbirine ulaşamadığı anlaşılır (Sinemalar.com, 2017). Russ'ın yaşadığı problemler, çocukluğunda kendini olumsuz etkileyen olaylar nedeniyledir ve Russ bunları bastırır. Rusty, Russ'ın bu olayları hatırlaması ve problemlerinin kaynağını anlayıp çözebilmesi için gelir. Filmin sonuna doğru Russ problemlerini çözdüğünde Rusty ortadan kaybolur. Kurama ve içeriğinin öğretim ortamlarında gösterime uygun olması sebebiyle seçilen "İçimdeki Çocuk" filminin Adler yaklaşımı penceresinden analiz edilmesi bu çalışmanın amacını oluşturur.

Bulgular

Adler; kuramında sosyal ilgi, yaşam tarzı, aşağılık duygusu - üstünlük çabası, üstünlük kompleksi, yaşam görevleri, aile etkisi ve ilk anılar gibi kavramları vurgular. Aşağıda bu kavramlarla ilişkili olan sahneler yer alır. Bu sahnelerin filmdeki gösterim yerleri ve ilgili oldukları temel kavramlar Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2. Adler Yaklaşımındaki Kavramlarla İlişkili Sahneler ve Filmdeki Gösterim Yerleri

Sahneler	Filmdeki Gösterim Yeri	Temel Kavramlar
1	03.'38'' - 05.'15''	Sosyal İlgi
2	06.'52'' - 08.'48''	Sosyal İlgi
3	18.'07'' - 18.'20''	Sosyal İlgi
4 ¹	73.'03'' - 75.'46''	Sosyal İlgi
5	00.'49'' - 01.'22''	Yaşam Tarzı (Hükmedici Tip)
6	17.'08'' - 17.'56''	Yaşam Tarzı (Hükmedici Tip)
7	24.'22'' - 26.'47''	Yaşam Tarzı (Hükmedici Tip)
8 ²	35.'40'' - 37.'41''	Yaşam Tarzı (Hükmedici Tip)
9	39.'27'' - 40.'19''	Yaşam Tarzı (Hükmedici Tip)
10 ³	43.'17'' - 44.'42''	Yaşam Tarzı (Hükmedici Tip)
11	10.'21'' - 10.'51''	Yaşam Tarzı (Sosyal Yetkin Tip)
12 ⁴	15.'09'' - 16.'55''	Yaşam Tarzı (Sosyal Yetkin Tip)
13 ¹	72.'01'' - 75.'46''	Yaşam Tarzı (Sosyal Yetkin Tip)
14 ⁵	75.'16'' - 76.'57''	Yaşam Tarzı (Sosyal Yetkin Tip)
15	96.'37'' - 97.'40''	Yaşam Tarzı (Sosyal Yetkin Tip)
16	50.'13'' - 50.'49''	Aşağılık Duygusu ve Üstünlük Çabası
17	50.'32'' - 54.'13''	Aşağılık Duygusu ve Üstünlük Çabası
18	58.'16'' - 60.'10''	Aşağılık Duygusu ve Üstünlük Çabası
19	66.'24'' - 66.'38''	Aşağılık Duygusu ve Üstünlük Çabası

Tablo 2. Devamı

Sahneler	Filmdeki Gösterim Yeri	Temel Kavramlar
20	68.'57'' - 70.'17''	Aşağılık Duygusu ve Üstünlük Çabası
21	81.'40'' - 85.'00''	Aşağılık Duygusu ve Üstünlük Çabası
22	00.'20'' - 00.'44''	Üstünlük Kompleksi
23	01.'36'' - 02.'28''	Üstünlük Kompleksi
24	18.'40'' - 21.'00''	Üstünlük Kompleksi
25 ²	35.'40'' - 36.'16''	Üstünlük Kompleksi
26 ⁴	15.'06'' - 16.'05''	Üstünlük Kompleksi
27 ⁶	41.'41'' - 42.'14''	Üstünlük Kompleksi
28 ³	43.'17'' - 43.'58''	Üstünlük Kompleksi
29	06.'58'' - 08.'47''	Aile Etkisi
30	77.'49'' - 78.'43''	Aile Etkisi
31	87.'03'' - 90.'06''	Aile Etkisi
32 ⁶	41.'41'' - 42.'14''	Yaşam Görevleri (Meslek)
33	42.'18'' - 42.'45''	Yaşam Görevleri (Meslek)
34 ⁷	91.'48'' - 95.'09''	Yaşam Görevleri (Meslek)
35	62.'29'' - 63.'06''	Yaşam Görevleri (Sevgi/Yakın İlişki)
36 ⁷	91.'48'' - 95.'09''	Yaşam Görevleri (Sevgi/Yakın İlişki)
37	97.'41'' - 98.'59''	Yaşam Görevleri (Sevgi/Yakın İlişki)
38	38.'57'' - 39.'38''	İlk Anılar
39 ⁵	76.'30'' - 80.'48''	İlk Anılar

Not: Bazı sahneler farklı iki kavramı açıkladığı için sahne sürelerinde binişiklik yaşanmıştır. Bu sahneler aynı rakamlar verilerek üst simge olarak belirtilmiştir (örn. 4¹-13¹).

Yukarıdaki tabloda Bireysel Psikoloji'ye yönelik olarak birçok kavramın filmde çeşitli sahnelerde yer aldığı görülür. Aşağıda öncelikle Bireysel Psikoloji temel kavramlarının ayrı ayrı açıklaması ve devamında sahnelerin bu kavramlara göre analizi yer alır.

Sosyal İlgî

"Tüm insanlık tarihi boyunca, tek başına yaşayan bir insana rastlanamaz" sözüyle insanların birlikteliğine dikkat çeken Adler, sosyal ilgi (social interest) kavramının önemini, "insanın içindeki en eski içgüdü, onu diğer insanlarla ilişki kurmaya iten içgüdü" şeklinde vurgular (Adler, 2011). Adler sosyal ilgiyi, yani bireyin başkalarına ve topluma olan katkısını ruh sağlığının (Barlow, Tobin ve Schmidt, 2009; Nikelly, 2005) ve mutluluğun (Adler, 1979) temeli olarak görür. Adler'e (2014) göre insanlık, diğer insanlarla paylaşma duygusu sayesinde ileriye gitmiştir. Öyle ki Adler (2001), sosyal ilginin bu kilit önemi nedeniyle insanın, yalnız başına değil toplumsal bir yaratık olarak ele alınıp incelenmesi gerektiğini belirtir ve bu kavramı bir "örtü" ye benzetir. Ona göre eğer birey üzerinde doğru bir yargıya varılmak isteniyorsa söz konusu bu örtünün kaldırılması gerekir.

Farklı araştırmacıların da (Bubenzer, Zarski ve Walter, 1991; Kalkan, 2009; Watts, 2012) belirttiği üzere sosyal ilgi içerisinde ait olma, arkadaşlık, sempati, empati, koşulsuz kabul, hoşgörü, işbirliği gibi kavramları da barındıran çatı bir kavram özelliği taşır. Buradan da anlaşılacağı üzere bu kavram bireyi anlamak için önemli olduğu gibi bireyin kendisi için de çok önemlidir. Nitekim sosyal ilgi, her bireyin kendi üzerinde hissedebileceği, yaşamına destek ve dayanak oluşturan bir çeşit güvenlik kaynağıdır (Adler, 1998). Mosak (1991), sosyal ilgisi yüksek olan bireyin, mükemmel olmadığını, kendinin ve başkalarının kusurlarının olabileceğini kabul edebildiğini, kendine güvendiğini, başkalarının refahına katkıda bulunma arzusu duyduğunu, yaratıcı olduğunu, seçme gücü olduğunu, yakınlık duygusuna sahip olduğunu ve işbirliğinde bulunduğunu belirtir.

Sosyal ilgi, her insanın tohumunda mevcuttur ancak bu yeterli olmamaktadır çünkü sadece bir gizil güçten (potansiyel) ibarettir, gerçek bir yetenek durumunda değildir ve tüm gizil güçler gibi bireyin tutarlı yaşam biçimine bağlı olarak zamanla gelişir (Sharf, 2014). Bu gelişim sürecinde etkili olan en önemli unsur da ailedir (Manaster ve Corsini, 1982). Sosyal ilginin doğduğu ve öğretildiği ilk ilişki anne-çocuk bağıdır. Adler, çocukta işbirliği ve arkadaşlık algısı geliştirmeyi annenin görevi olarak görür. Ayrıca annenin eşine, diğer çocuklarına ve akrabalarına olan ilgisi çocuk açısından bir sosyal ilgi modeli olur (Sharf, 2014). Sosyal ilginin gerektiği gibi gelişmesi ya da gelişmemesinde annenin yanı sıra babanın kişiliği de önemli bir rol oynar (Özgü, 1994). Bu rol olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir. Zira bir ebeveynin toplumsal ya da duygusal olarak kopması veya otoriterliği, çocukta sosyal ilginin eksikliğine yol açabilir (Adler, 2014). Aşağıda sosyal ilgi kavramıyla ilgili film sahneleri ve bu sahnelerle ilgili değerlendirmeler yer alır.

Filmde ana karakter olan Russ, Bireysel Psikoloji'nin temel kavramlarından sosyal ilgi açısından incelendiğinde çevresindeki bireylerle ilişkisinin oldukça zayıf olduğu görülür. Yakın ilişki kurduğu bir arkadaşı yoktur, ailesiyle ilişkisi ise yok denecek kadar azdır. Russ, kendisiyle yakınlık kurmaya çalışan babasına karşı da oldukça mesafelidir. Babası Russ'dan manevi ilgi, sosyal paylaşım beklerken (18.'07''- 18.'20''); Russ bunu zaman kaybı olarak görür ve babasına maddi yönden destek sağlayarak onun ihtiyacını karşılayacağını zanneder. Beklenen sosyal paylaşımı para ile karşılayamayacağını fark edemez (06.'52''- 08.'48''). En sık iletişim kurduğu kişiler ise sekreteri Janet ve asistanı Amy'dir. Onlarla da iş odaklı görüşmeler içerisindedir. Bunun yanı sıra Russ, diğerlerinin başlatmak istediği iletişime de tepkiyle karşılık verir. Nitekim bu tepkisini uçak yolculuğu sırasında yanında oturan bayan Deirdre ile kurduğu iletişimde görmek mümkündür (03.'38''- 05.'15''). Deirdre Russ ile konuşmak istediğinde Russ ona "Tanışmamızın kozmik amacı size bedava tavsiyede bulunmak. Kazancım ne olacak?" sorusunu yöneltir. Deirdre ise "Bunu henüz bilmiyoruz ama borcum olsun." sözleriyle karşılık verir. Hem babasıyla hem de Deirdre ile olan iletişimleri göz önüne alındığında Russ'ın insanlarla kuracağı ilişkiyi zarar zemininde değerlendirerek ve o ilişkinin kendine ne gibi bir çıkar sağlayacağını düşünerek karşılık verdiği söylenebilir. Babası ev taşıyacağı zaman ona yardımcı olmak yerine çek göndermeyi teklif etmesi ve Deirdre ile konuşmalarında kazancını sorgulaması bunu ortaya koyar. Ayrıca Russ, çevresindeki kişilerin neler hissettiği ile ilgilenmemekte ya da onlar için ne yapabileceği konusunda herhangi bir çaba sarf etmemektedir. Hâlbuki sosyal ilgi, toplumsal faydayı da ön planda tutmaktadır. Filmin ilerleyen sahnelerinde bu konuda Deirdre'nin Russ'ı yüzleştirdiği (40 yaşına geldiği halde hayatında değerli bir şeyin olmadığı, ailesi ve arkadaşlarına ilgisiz davrandığı, hayatında tek önemli kadın olan Amy'yi dahi kaybettiği gerçeğiyle) görülür. Russ, Deirdre'nin yardımıyla Amy'nin kendi yaşamındaki yerini fark etme fırsatı bulur ve yaşadıklarına farklı açılardan bakmasına yardımcı olduğu için Deirdre'ye teşekkür eder (73.'03''- 75.'46''). Russ, yüzleştirmenin ve dolayısıyla farkındalığın yaşandığı bu konuşma sonrasında sekiz yaşındaki halini canlandıran Rusty ile işbirliği içine girerek sosyal ilgisini zayıflatan olayları fark etmeye başlar. Filmin son sahnelerinde de Rusty, Amy, Janet, Deirdre ve babası ile kurduğu ilişki daha da nitelikli hale gelmeye başlar.

Yaşam Tarzı

Bireysel Psikoloji kuramında oldukça önemli olan bir diğer kavram yaşam tarzıdır. Yaşam tarzının (life style) kaynaklarda farklı şekillerde ifade edildiği görülür. Corey (2005), bu kavramsal farklılıkların aslında birbiriyle benzer şeyleri ifade ettiğini şu şekilde açıklar: Yaşam tarzı, bireyin yaşam yönelimini ifade eder ve bireyin varlığına anlam katan konuları kapsar. Bu terimle eş anlamlı olan diğer ifadeler, 'yaşam planı', 'yaşam stili', 'yaşam eylemleri', 'yaşam stratejisi' ve 'yaşamın yol haritası'dır (Corey, 2005). Bu çalışmada 'yaşam tarzı' ifadesi kullanılmıştır.

Yaşam tarzı, beş-sekiz yaşları arasında oluşur (Dinkmeyer ve Sperry, 2000). Çocukluktaki ilk deneyimler, aile içi ilişkiler, psikolojik doğum sırası, aile koşulları ve kardeşler gibi faktörlerden etkilenerek yaşam tarzının şekillendiği; bireyin düşüncelerini, hislerini, davranışlarını, benlik algısını, benlik ideallerini, temel hedeflerini içerdiği ve bireyin kendine, başkalarına ve dünyaya yönelik tutumlarına yansıdığı ifade edilir (Adler, 1964; Corey, 2005; Oberst ve Stewart, 2003). Örneğin bireyin yaşam tarzı seçtiği mesleği, geçirdiği hastalıkları, bilinçli davranışları, heyecansal durumları, ailesi, dostları, çalışma arkadaşları ve karşı cinsle olan ilişkileri, yemek ve uyuma alışkanlıkları gibi dıştan gözlemlenebilen davranış örüntülerinde açıkça görülebilir (Geçtan, 1998). Her ne kadar yaşam tarzının dışarıdan gözlemlenebildiği söylene de Adler (1964) bunun ancak Bireysel Psikoloji eğitimi almış bir uzman tarafından kavranabileceğine dikkat çeker. Yaşam tarzının sonradan değişmesi iki şekilde

gerçekleşir. Bu değişim ya psikoterapinin eğitici deneyimi ya da kişinin farkındalık geliştirmesine neden olan kendi yaşam tecrübeleri ile mümkündür (Shulman ve Mosak, 2015).

Yaşam tarzının çeşitli işlevleri vardır. Yaşam tarzı bireyi birlik ve bütünlük sağlamaya iter (Adler, 1998). Belli durumlar karşısında birlik ve bütünlük içindeki bu tepki çeşidi çocuğun karakterini oluşturmakla kalmaz, bütün davranışlarını bireyselleştirir ve başka çocukların davranışlarından ayırır. Bir başka ifadeyle sürekli bir aynılık, birlik bilincini yaratır. Bir kimseyi kendine özgü bir varlık haline getirir (Corey, 2005; Geçtan, 1998). Bunların yanı sıra, yaşam tarzının organize etme ve kolaylaştırma, problem çözme, deneyimleri kontrol etme, mit oluşturma, pekiştirme, kendini koruma, kendini tanıma ve kendini yargılama gibi fonksiyonları vardır (Shulman ve Mosak, 2015). Adler, bireyleri yaşam tarzı tutumlarına göre dört farklı karaktere ayırır. Burada bir yandan her kişinin kendine özgü yaşam tarzı olduğunu belirten kuramın bir yandan da karakteri dört gruba indirgemesi arasında bir tutarsızlık olduğu düşünülebilir. Ancak yaşam tarzı tutumlarının ya da kişilik tiplerinin yalnızca çok geniş genellemeler yapılmasına yardımcı olduğu unutulmaması gereken önemli bir noktadır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2015). Bu karakter tiplerinin neler olduğunu belirtmeden önce Adler'in "karakter" i nasıl ele aldığına bakmak gerekir. Adler'e göre karakter, bir insanın çevre karşısında aldığı tavır, takındığı ruhsal bir tutumdur. Yaşam tarzının bir yansımasıdır ve doğuştan getirilen bir özellik değildir, sonradan edinilir (Adler, 2001; Özgü, 1994). Karakter özellikleri ise, kişiyi saygınlığa ulaştıracak araçlardır ve bireyin fazla düşünmeye gerek kalmadan her durumda tutarlı bir kişi olmasını sağlar (Adler, 2001).

Adler'in ileri sürdüğü karakter özellikleri kişilerin dışı vurdıkları enerjiye göre dört farklı tipe ayrılır. Bunlar: hükmedici (ruling), bağımlı (leaning), kaçınan (avoiding) ve sosyal yetkin (socially useful) tiptir. Her bir tipin aktivite ve sosyal ilgi düzeyi birbirinden farklıdır (Adler, 1933). Yaşamlarında genellikle baskın ve yönetici tavır içinde bulunanlar hükmedici tipte yer alır. Bu kişilerde yüksek aktivite ve düşük sosyal ilgi mevcuttur. Hükmedici tipte yer alan insanlar ne kadar aktifse o kadar doğrudan saldırı gerçekleştirirler. Üstünlüklerini inciterek ve istismar ederek kazanırlar (Lundin, 1989). Her şeyi başkalarından bekleyen ve onlara yaslananlar bağımlı/alıcı tiptir. Bu kişilerde düşük aktivite ve düşük sosyal ilgi bulunur. Adler bu tipin oldukça yaygın olduğunu belirtir. Sorunları çözmekten kaçınarak kendini başarılı hissetmeyi seçenler kaçınan tiptir; bu gibi kişilerde sosyal ilgi yoktur ve aktivite seviyeleri de oldukça düşüktür. Bu tipteki insanlar, bir sorunla boğuşacağı yerde, o sorunun yanında dolaşmak isterler, böylelikle başarısızlıktan kurtulmayı umarlar. Sorunların başkalarının da yararına olacak şekilde çözüme kavuşması için az ya da çok mücadele edenler ise sosyal yetkin tiplerdir. Bu kişilik tipindeki insanlarda hem aktivite seviyesi hem de sosyal ilgi seviyesi yüksektir. Kişilik tipleri arasında yer alan hükmedici, bağımlı ve kaçınan tip yaşam sorunlarını çözmeye hazır değildir. Bu tipler, işbirliği ve katkı yeteneğinden (sosyal ilgiden) yoksundurlar. Sosyal yetkin tipler ise, işbirliği ve katkıya hazırdır, onlarda her zaman başkalarının çıkarı için harcanabilecek bir miktar aktivite seviyesi bulunur. Diğerlerinin ihtiyaçlarının farkındadırlar ve toplumun refahına katkıda bulunurlar (İndick, 2011; Lundin, 1989; Mosak ve Maniacci, 1999). Adler (1956) bu dört farklı tip arasından "sağlıklı" ve "faydalı" olanın sosyal yetkin tipler olduğunu belirtir.

Filme Adler'in dört karakter yapısından ikisine (hükmedici ve sosyal açıdan yararlı tip) yönelik örneklere rastlanır. Filmin kahramanı olan Russ'ın "hükmedici tip", Amy ve Deirdre'nin (spiker) ise "sosyal yetkin tip" olduğu görülür. Filme bu karakterlerin özelliklerini öne çıkaran sahneler aşağıdaki gibidir.

Adler'in karakter tipolojisi olarak belirttiği yaşam tarzı tutumları incelendiğinde Russ'ın ilk olarak "hükmedici tip" içerisinde yer aldığı söylenebilir. Filmin ilk sahnesinde, Russ kasada hesap ödeme esnasında kendinden önceki müşteriyi beklemeye tahammül edemez, onun ücretini de öder ve ona karşı kaba, hükmedici bir tavır sergiler. Müşteri bunu nazik bir davranış olarak algılayarak teşekkür eder. Bunun üzerine Russ "Sizin için yapmadım, gelecek sefer valizlerinizi kontrol edin." ifadesiyle kaba ve hükmedici tavrını bir kez daha gösterir (00.'49.'" - 01.'22"). Russ, sekreteri Janet ile kurduğu iletişimlerde de emredici, istediği her şeyin o anda yapılmasını bekleyen, yapılmadığında öfkelenen, gecenin her saatinde sekreterini arama hakkına sahip olduğunu düşünen bir "patron" dur (17.'08'" - 17.'56"/ 35.'40'" - 37.'41"). Başka bir sahnede Russ, profesyonel bir yardım almak için psikiyatriste başvurur. Psikiyatrist ile olan iletişiminde de oldukça savunmacı, yapılacak görüşmenin

kendi istediği yönde ilerlemesi konusunda ısrar eden ve kuralları kendisi koymak isteyen “hükmedici” bir şekilde davranır (24.'22"- 26.'47"). Rusty ile olan iletişimine bakıldığında da yine çoğunlukla emir cümleleri kurduğu, öfkeli ve alaycı bir tavır içinde olduğu görülür (39.'27"- 40.'19"/ 43.'17"- 44.'42").

Filme Amy ve Deirdre'nin (spiker) “sosyal yetkin tip” olduğu söylenebilir. Nitekim Amy, Russ'ın insanlarla daha iyi ilişki kurabilmesi için onu destekler (10.'21"- 10.'51") ve dünyanın sadece kendisi etrafında dönmediğini hatırlatarak etrafındaki diğer insanları ve yaşamdaki güzellikleri fark etmesine yardımcı olur (15.'09"- 16.'55"). Deirdre'nin de yine benzer şekilde Russ'ın yaşamındaki olaylara (Deirdre Russ'a sekiz yaşındaki halinin kendisine yardım etmek, bir şeyler öğretmek, bazı şeyleri hatırlatmak için geldiğini farketmiş, 40 yaşına geldiği halde hayatında değerli bir şeyin olmadığı, ailesi ve arkadaşlarına ilgisiz davrandığı, hayatında tek önemli kadın olan Amy'yi dahi kaybettiği gerçeğiyle yüzleştirmiştir) farklı bir bakış açısı geliştirmesine yardım ederek onun “iç görü” kazanmasına, insanlara “karşı” bir tutum içinde olmak yerine “onlardan yardım talep edebilen ve onlara yardım edebilen” bir başka ifadeyle, insanların “yanında” yer alan bir birey olmasına yardımcı olduğu söylenebilir (72.'01"- 75.'46").

Russ filmin ilerleyen sahnelerinde hükmedici tipten sosyal yetkin tipe doğru bir seyir izler. Adler, her ne kadar yaşam tarzının herhangi bir müdahale (psikoterapi, rol model, yaşantılar vb.) ya da önemli bir yaşamsal olay (trauma gibi) olmadığı sürece değişmesinin zor olduğunu belirtse de istisnai durumlar olabileceğini de öne sürer. Russ, filme bu istisnaya örnek teşkil eder. Russ, Amy ve Deirdre'nin karakter özelliklerinden, Rusty'ye yönelik bakış açılarından ve önerilerinden etkilenir. Bunun sonucunda filmin ilerleyen sahnelerinde Russ'ın karakter tipinde değişimin izlerine rastlanır. Öyle ki, Russ filmin büyük bir bölümünde “hükmedici tip” iken filmin sonlarına yaklaşıldığında “sosyal yetkin tip” e doğru bir gelişim seyrederek. Russ'ın Deirdre ile olan ayrılma sahnesinde, hemen arkasından sekreteri Janet ile yaptığı telefon görüşmesinde, çocukluğuna yönelik olumsuz anılarla yüzleşmek için Rusty ile yaptığı konuşmada (75.'16"- 76.'57"), Janet'e sürpriz yapıp uçak bileti alarak onu sevindirdiği ve babasının evi taşımasında ona yardımcı olacağını söylediği sahnelerde (96.'37"- 97.'40") bu değişim kendini belli eder. Bunun yanı sıra, yaşam tarzındaki değişikliği, Russ'ın kurduğu cümle yapılarından (emir cümlesinden ziyade rica etmeye başlaması), ses tonundan (daha öfkeli ses tonundan daha sakin bir ses tonuna geçişi) ve beden dilinden de (daha katı bir beden dilinden daha esnek bir beden diline geçiş) anlamak mümkündür.

Aşağılık Duygusu ve Üstünlük Çabası

Adler'e göre insan olmak demek, aşağılık duygusuna sahip olmak demektir (Adler, 1964). İnsan, doğa karşısında güçsüzdür. Örneğin bir bebek doğuştan itibaren aşağılık duygusuna maruz kalır çünkü etrafı daha güçlü ve yeterli yetişkinlerle çevrilidir (Adler, 1927; Sharf, 2014), ayrıca beslenme ve korunma ihtiyacı hissederler (Dreikurs, 1967). Hissedilen bu duygu evrenselidir ve bir hastalık değildir (Dixon ve Strano, 1989; Geçtan, 1998). Aşağılık kompleksine dönüşmediği sürece insanın bir zayıflığı da değildir (Geçtan, 1998; Sharf, 2014). Hatta öyle ki normal gelişim için motive edici bir unsurdur (Adler, 2001). Çocuklar, etrafındaki kişilerle iletişim kurmaya başladığı andan itibaren öz karşılaştırma süreci ile birlikte aşağılık duygusu kendisini gösterir (Adler, 1956; Mosak, 1977).

Aşağılık duygusunu anlamak için şu önemli faktörün dikkate alınması gerekir: hissedilen bu duygu aslında kişinin fiziksel ve sosyal olarak ya da kendi hedef ve standartlarına göre aşağıda olduğuna dair kendi varsayımına dayanır. Bu varsayım her zaman bilinçli bir şekilde dışa vurulmayabilir; çünkü kişinin kendisi bile bunun farkında olmayabilir (Dreikurs, 1948). Aşağılık duygusunun bireye sağladığı katkılar da vardır. Bireyin hissettiği bu duygu onun varoluşsal amaçlarını belirler (Adler, 1927). Buna ek olarak, yaratıcılık, verimlilik, zorlukları yenme, yaşamda yerini bulma (Adler, 2011), bireyin durumunu iyileştirmeye yöneltme (Adler, 2014) gibi konularda da fayda sunduğu belirtilir.

Birçok şeyin “aşırılığı”nın sağlıksız olması gibi varlığı doğuştan ve “normal” olan aşağılık duygusunun aşırı derecede hissedilmesi de sağlıksızdır ve bu durum bazı olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bunlardan biri, bireyi yalnızca psikolojik bir uyum sağlamaya yönelterek bireysel ve nesnel gerçeklik arasındaki uçurumun büyümesi olasılığıdır (Adler, 1998). Aşağılık duygusunun çok güçlü olduğu durumda yaşanabilecek diğer tehlike, çocuğun ileride istediği gibi yaşayamayacağından korkarak normal bir dengelemeyle yetinmeyip, işi daha ileri götürmesi ve aşırı ölçüde bir dengelemeye

başvurmasıdır (Adler, 2001). Adler bu ihtimallerin yanı sıra, aşağılık duygusunu aşırı düzeyde hisseden bireylerin özelliklerine de değinir. Adler'e göre (2001) bu gibi çocuklar yaşamındaki normal ilişkilerle yetinmez. Çok yüksekte saptadıkları amaçlara uygun olarak dikkati çeken büyük eylemlere girişirler. Acele ve telaş içindedirler. Normal ölçünün oldukça dışına taşan güçlü içtepelerle çevrelerini umursamadan, kendi konumlarını sağlama almaya bakarlar. Onlar herkesin karşısında, herkes de onların karşısındadır (Adler, 2001). Bu bireyler aşırı duyarlılığa düşer, bencilce kendini düşünür, tüm belirtileriyle nevrozun temelini atar ve yaşamlarını bir işkenceye dönüştürürler (Adler, 2011).

Her birey, canla başla daha çok düzelmek ve daha iyi birisi olmak için uğraşır. Hiç kimse aşağılık duygusuna çok uzun süre katlanamaz çünkü içindeki bu duygu bireyi gerilim durumuna sokar. Bu gerilim de onu bütün amansızlığıyla bir eylemde bulunmaya zorlar. Bu eylem "üstünlük çabası" dır (Adler, 2014). Corey (2005), bu kavramın diğerlerine karşı kazanılan bir üstünlük anlamına gelmediğine dikkat çeker. Daha çok algılanan düşük konumdan, algılanan daha yüksek bir konuma; bir başka ifadeyle hissedilen eksiden, hissedilen artıya ilerlemek anlamında kullanılır (Akdoğan, 2012; Nader, 2008). Adler (1964), aşağılık duygusu ile ilgili vurgusunu zaman içerisinde değiştirmiştir. Bu değişikliğe göre aşağılık duygusu üstünlük, baş etme ve mükemmellik çabasından sonra gelen bir duygudur. Kısacası son çalışmalarında Adler'in, aşağılık duygusundan çok, çabayı ve sosyal ilgiyi vurguladığı görülür (Dixon ve Strano, 1989; Slavik ve Carlson, 2006). Üstünlük çabası sosyal ilgiden bağımsız düşünülemez. Şöyle ki; üstünlük çabası bireyde sağlıklı ya da sağlıklı şekillerde kendini gösterebilir. Sağlıklı olan üstünlük çabası sergilendiğinde bireye ve topluma faydalı sonuçlar ortaya çıkarken; sağlıklı olan sergilendiğinde ise olumsuz sonuçlar ortaya çıkar (Adler, 2011).

Üstünlük duygusu da aşağılık duygusu gibi normal şekliyle bütün insanlarda yer alır. Birey, her an öncekinden daha yeterli bir varlık haline gelme arzusunu duyar. Gerçek kendisinden sağladığı malzemelerle, ideal kendisini yaratmaya çabalar (Powers ve Griffith, 1987; Shulman ve Watts, 1997). Burada "kendini yaratma çabası" ifadesiyle yaratıcı benliğe dikkat çekilir. Yaratıcı benlik (creative self), bireylerin kalıtım ve çevrenin hammaddelelerinden kendi kişiliklerini oluşturmasıdır (Engler, 2013) ve bireyin yaşam tarzını etkileyebilir. Adler'e göre bireyin seçtiği tarz ve bunun sonuçları ile ilgili sorumluluk alması gerekir. Bireyin bu sorumluluğu üstlenmesi için kullanılan merkezi kavram da "yaratıcı benlik" tir. Yaratıcı benlik; yaşam deneyimlerine anlam verme, algılama, analiz ve yorumlamadan sorumludur (Carducci, 2009).

Aşağılık duygusu ve üstünlük çabası birbirinden ayrı düşünülemez. Adler (1998) bu birlikteliği, bu iki kavramın el ele yürümesiyle, her ikisinin de aslında aynı psikolojik gerçeğin iki ayrı yüzü olmasıyla açıklar (Adler, 1998). Birey yaşadığı aşağılık duygularıyla, başarılı olmaya yönelik doğal bir eğilim olan "dengeleme" ye başvurarak başa çıkar. Tıpkı gözleri görmeyen bir kişinin üstün bir duyma duygusu geliştirerek görme eksikliğini dengelemesi gibi, birey de kendini başarılı hissedebildiği yaşam alanlarında geliştirerek aşağılık duygusunu dengeler (Indick, 2011). Üstünlük duygusuna doğru yoldan ulaşmak; iş, sosyal uğraşlar, eğitim ya da buna benzer yöntemlerle başkalarına yardım etmek anlamına gelir (Sharf, 2014). Aşağıda "aşağılık duygusu ve üstünlük çabası" kavramlarının filmde ele alındığı sahneler ve bunlarla ilgili değerlendirmeler yer alır.

Aşağılık duygusu ve üstünlük çabası birbiriyle iç içe geçmiş kavramlardır. Bu birliktelik filmdeki sahnelerde de görülür. Rusty sakar ve beceriksiz olarak adlandırılan, okulda düştüğü zaman arkadaşları tarafından sürekli dövülen ve dalga geçilen bir çocuktur (50.'13"- 50.'49" / 81.'40"- 85.'00"). Bu nedenle Russ, ona temel savunma tekniklerini öğretmek ister ve bunun için bir boksörden yardım alır (50.'32"- 54.'13"). Burada Rusty'nin, arkadaşları tarafından dayak yemesi onun akranlarına göre kendini yetersiz hissetmesine neden olur. Bu durumun da onun aşağılık duygusu yaşamasına sebep olduğu, boks öğrenmekle (savunma sporu olması nedeniyle) bunu sağlıklı bir şekilde aşmaya çalıştığı ve "üstünlük çabası" içerisine girdiği söylenebilir. Bunun yanı sıra Russ'ın seçtiği meslekte de üstünlük çabasının yer aldığı görülür. Russ, filmde ilk olarak imaj danışmanıdır ve insanlara daha iyi nasıl görünebilecekleri ile ilgili önerilerde bulunur. Russ'ın çocukluk yaşantıları düşünüldüğünde imaj danışmanlığı onun için oldukça anlamlı bir meslektir. Çünkü çocukluğunda fiziksel görünüşüyle ilgili akranları tarafından sürekli aşağılanır ve bu nedenle yoğun aşağılık duyguları yaşar. Bu durumla baş edebilmek için yetişkinliğinde kilo verdiği, giyimine, konuşmasına, davranışlarına ve "diğerleri"

tarafından nasıl görüldüğüne dikkat ettiği gözlenir. Bu durumu Rusty ile arasında geçen bir diyalogda açık bir şekilde görmek mümkündür (50.'13''- 50.'49''). Bir başka sahnede (58.'16''- 60.'10'') Amy ve Russ TV izleyen Rusty hakkında konuşurlar. Bu diyalogda Russ'ın çocukluğuna dair bir aşağılık duygusu yaşadığı fark edilir. Russ, Rusty'nin TV izlerken göbeğini kaşımamasından, burnunu karıştırmamasından ve saç kesiminden oldukça rahatsızlık duyar. Bunun yanı sıra Russ, Rusty'yi kendini küçük düşüreceği korkusuyla da Kenny'nin düğününe götürmek istemez. Bunlar Russ'ın yaşadığı aşağılık duygusuna yönelik işaretler olarak algılanabilir. Amy ve Russ arasında geçen konuşma sahnesinde de Russ kendisinden "kendini müşterilerine adayan kokuşmuş bir patron" olarak bahseder (66.'24''- 66.'38''). Aşağılık duygusu ve üstünlük çabasının izlerinin görüldüğü bir diğer an ise, Kenny'nin düğününden sonra Russ ve Rusty arasında geçen konuşmadır (68.'57''- 70.'17''). Rusty bu sahnede Russ'a "Doğru yaptığım bir şey yok mu?" sorusunu yöneltir. Bu sorudan Russ'ın çocukluğunda kendisini eksik, yetersiz ve başarısız hissettiği anlaşılır. Russ bu soruya cevap olarak yaşamındaki başarılarından örnekler verir. Bu başarılar arasında lisede çok iyi notlar alan başarılı bir öğrenci olması, UCLA'da burs kazanması, okulun koşu takımına girmesi, konuşma uzmanı olması, işletmede yüksek lisans yapması vb. yer alır. Russ'ın verdiği bu örnekler yaşanan yetersizlik karşısındaki "üstünlük çabası" na dair izler taşır.

Aşağılık Kompleksi ve Üstünlük Kompleksi

Aşağılık ve üstünlük duygusunun bireyin gelişimi için gerekli ve normal bir duygu olduğu daha önce belirtilmiştir. Diğer yandan üstünlük duygusu normal şeklini kaybettiği, aşırılık kazandığı zaman, zararlı ve tehlikeli olmaya başlar (Özgü, 1994). Bu durumda dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta vardır: normal bir insan, üstünlük duygusu için çabalar fakat aşağılık duygusunu gizlemek için "üstünlük kompleksi" geliştirmez (Sharf, 2014).

Üstünlük duygusu, aşağılık duygusundan meydana gelir; üstünlük kompleksi de aşağılık kompleksinin eseridir (Özgü, 1994). Aşağılık kompleksi cesareti kırılmış bir kişinin gerçek ya da varsayılan bir eksikliği özel bir amaç veya menfaat için kullanmasıdır. Bu menfaat genelde; bir faaliyete katılmama, çekilme için bir mazeret üretme ve özel hizmet/özel ilgi isteme şeklinde kendini gösterir. Kişi bu sürecin tamamen farkındadır ve diğerlerini eksiklikleri ile etkilemeye çalışır (Dreikurs, 1948). Aşağılık kompleksi, insanın yeterince uyum sağlayamadığı ya da üstesinden gelecek donanıma sahip olamadığı bir güçlük karşısında doğup çıkar ve karşılaşılan güçlüğün üstesinden gelinemeyeceği inancıyla kendini açığa vurur (Adler, 2014). Yine Adler'e (1938) göre "Kişi deneyimlediği talihsiz bir durum karşısında bu durumu düzeltme veya iyileştirme çabasına girmeyip kadenci bir tepki gösterdiğinde aşağılık kompleksi yaşar. Bu durum, her insanın özellikle her çocuğun belirli durumlarda yaşadığı ve kişiyi normalde başarılı gelişime teşvik eden aşağılık duygusu ile karıştırılmamalıdır" (aktaran Dreikurs, 1948, s. 45-46). Aşağılık duyguları doğal olarak üstünlük yönünde aşırı tepkiler, bir diğer ifadeyle "aşırı dengeleme" üretir. Dengeleme aşağılık kompleksini gidermenin normatif bir yolu iken, aşırı dengeleme davranışları uyumsuzdur. Bu sürekli ve genel aşırı dengelemenin ortaya çıkardığı "insanlara hükmetme" ve onları küçük düşürmeyle kendini gösteren patolojik durum ise "üstünlük kompleksi" dir (Indick, 2011). Sonuç olarak, aşağılık duygusu ve üstünlük çabası birey için "sağlıklı" bir yol iken; aşağılık ve üstünlük kompleksleri "sağlıksız" bir durumu ifade eder. Yapılan açıklamalar göz önüne alındığında filmde Russ'ın üstünlük kompleksinin olduğu ileri sürülebilir. Aşağıda üstünlük kompleksine ilişkin sahneler ve bu sahnelere yönelik değerlendirmeler yer alır.

Filmdeki ana karakter Russ'ın aşağılık duygularıyla baş edebilmek için aşırı dengelemeye gittiği ve bunun sonucu olarak "üstünlük kompleksi" geliştirdiği söylenebilir. Filmin ilk sahnesinin uçağın havada süzülüşü ve "uçma metaforu" ile başlaması (00.'20''- 00.'44''), başka bir sahnede Russ'ın evine çocukluğuna ait bir uçak maketinin bırakılması ve Rusty'nin bu maketle oynaması (18.'40''- 21.'00'') Russ'ın üstün olma duygusunun oldukça yoğun olduğunu gösterir. Bunun yanı sıra üstünlük kompleksinin belirtileri farklı şekillerde de görülebilir. Üstünlük kompleksi sergileyen insanlar genellikle kendini beğenmiş, benmerkezci, kibirli ya da alaycı olabilirler. Bu tip kişiler büyük olasılıkla diğerleriyle dalga geçerek ya da onları ezerek kendilerini önemli hissederler (Sharf, 2014). Herkesin işlerine karışmak isterler; çünkü başkalarından daha iyi düşündüklerini zannederler. Başkalarını kolaylıkla eleştirirler (Özgü, 1994). Nitekim Russ'ın, sekreteri Janet ile "ezici" tarzda (35.'40''- 36.'16''), vali ile görüşme sahnesinin (01.'36''- 02.'28'') yanı sıra Amy ve Rusty'nin aya bakma sahnelerinde (15.'06''- 16.'05'' / 43.'17''- 43.'58'') ise onlarla "alaycı" tarzda bir iletişim kurduğu görülür.

Russ'ın seçtiği imaj danışmanlığının da üstünlük kompleksinin bir yansıması olduğu ileri sürülebilir. Şöyle ki; Russ, Rusty'ye imaj danışmanlığı hakkında bilgi verirken "Başka insanlara ne yapacağımı söylüyorsun. İşin eğlencesi de bu, sen patronsun." diyerek (41.'41"- 42.'14") işlerine başkalarını karıştırmak istemediğini söyler. Bu ifadelerinden yola çıkarak başkalarının üzerinde bir üstünlük kurma isteği olduğu ileri sürülebilir. Russ'ta görülen üstünlük kompleksinin, sosyal ilgi eksikliği ve yaşam tarzındaki hükmedici tutumuyla da paralellik gösterdiği söylenebilir.

Aile Etkisi

Çocuğun içinde yaşadığı ilk toplumsal kurum ailedir. Aile, bireyin dış dünya ile ilişkili olarak kişisel kimlik gelişimine hizmet eden birincil kaynaktır (Adler, 1958). Sosyalleşme sürecinin ilk kaynağı aile içi ilişkilerdir. Bu sosyalleşme süreci bir kişinin sosyal, evlilik ve mesleki rollerine nasıl en iyi şekilde yaklaşması gerektiğini öğrettiği gibi aile değerlerinin, bakış açılarının ve mitlerinin aktarılmasını da içerir (Adler, 1956; Nicoll ve Hawes, 1985). Bu ilişkiler çocuğun sosyal ilişkileri ve kişiliği üzerinde önemli ve kalıcı etkiler yapar. Ailede uygun bir atmosfer hâkim değilse, anne ve baba çocuklarında bir toplumsal bilincin gelişmesini bekleyemez (Adler, 2014). Bu etkinin olumsuz olması, çocuğu kolay kolay üstesinden gelemeyeceği çatışmalı durumlara sokar (Yörük, 2015). Bu olumsuz durumlardan biri "çocuğu sürekli olarak azarlamaktır". Anne-babası tarafından her fırsatta azarlanan, hor görülen çocuk bunun sonucu olarak anne babası tarafından istenmediğine, beğenilmediğine, sevilmediğine inanır. Bir diğer olumsuz durum ise "babanın baskıcı tutumudur". Çocuk, baskı ve zor karşısında babanın isteklerine uygun bir şekilde davranmaya kendisini zorlayabilir, istenmeyenleri yapmamaya çaba gösterebilir. Fakat baba baskısıyla yapılan, zora dayanan davranışlar hiç bir zaman beklenen sonuçları vermezler. Çocukta işbirliği arzusunu yaratamazlar (Özgü, 1994).

Adler'e göre, anne babadan beklenen şey; çocuğa sevgi verip, girişim yeteneğini ve kendine güvenini kazanabilmesi için onu cesaretlendirmesidir (Geçtan, 1998). Anne-babanın her ikisi de çocuğun yaşamında ayrı önem ve etkiye sahip olmakla birlikte Adler, kişiliğin gelişme sürecinde birinci ağırlığı annenin oynadığı role verir (Yörük, 2015). Başlangıçta babanın çocukla ilişkisinin kapsamı fazla geniş değildir, ancak babanın çocuk üzerindeki etkisi sonradan görülmeye başlar.

Adler'e göre babaya düşen önemli görevlerden incelenen filmle ilişkili olanlar şunlardır: üç yaşamsal görevi (iş/meslek, arkadaşlık ve yakın ilişki/sevgi) mutluluk verecek şekilde yerine getirmek, toplumsallık duygusunun gelişimi ve toplumsal işbirliğine isteklilik bakımından çocuklarına örnek olmak; eşi, çocukları ve toplum karşısında iyi bir arkadaş rolü üstlenmek; insanlarla olumlu diyalog kurmak, eşiyile birlikte eşit haklara sahip kişiler olarak ailenin esenliğine ve tehlikelerden korunmasına çaba harcamak, cezalandırmadan (özellikle bedensel cezalandırma) kaçınmak (Adler, 2014). Aşağıda aile etkisine yönelik sahneler ve değerlendirmeler yer alır.

Filmde aile etkisine yönelik olarak özellikle Russ'ın babasıyla ilişkisi hakkında bilgi veren bazı sahneler olduğu görülür. Annesini dokuz yaşında kaybettiği için anne-çocuk ilişkisi konusunda çok fazla sahne bulunmamaktadır. Çocukluğu ve yetişkin yaşamı üzerinde babasının önemli etkilerinin olduğu görülür. Zira Russ'ın babasına karşı oldukça öfkeli ve onunla iletişime kapalı olması dikkat çeker (06.'58"- 08.'47"). Bunun sebebi ise ilerleyen sahnelerde anlaşılır (77.'49"- 78.'43"). Rusty ve babası arasında geçen bu sahnede Rusty'nin söylediklerinden babasının otoriter ve cezalandırıcı biri olduğu anlaşılır. Bir başka sahnede ise (87.'03"- 90.'06") Rusty ve babası arasındaki iletişime yer verilir ve yine bu sahnede Russ'ın babasına yönelik öfkesinin altında yatan neden açıklığa kavuşur. Rusty babasının söylediklerinden annesinin kendisi yüzünden öldüğünü zanneder ve kendini suçlu hisseder. Russ'ın gözünün seçirmesinin nedeni de yaşadığı bu olayın etkisidir. Baba figürüyle ilgili sahneler bir arada değerlendirildiğinde Russ'ın çocukluğunda korku, kaygı ve suçluluk duygularını yoğun bir şekilde yaşadığı görülür. Bunun yanı sıra, Russ'ın babasını model aldığı ve yetişkinlik yaşamında babasına benzer bir iletişim tarzı benimsediği de dikkat çeken bir detaydır. Russ'ın çevresindeki insanlarla kurduğu iletişimde (emir cümleleri, bağırarak ve sert bir tonda konuşma) bunu görmek mümkündür.

Yaşam Görevleri: İş /Meslek ve Yakın İlişki

Adleryan kurama göre beş farklı yaşam görevi bulunur (Baruth ve Manning, 1987). Bu görevlerden üçü bizzat Adler'in kendisi tarafından isimlendirilmiş olup bunlar; iş, arkadaşlık (sosyal ilişki) ve yakın ilişkidir (sevgi/aşk) (Adler, 1998; Corey, 2005; Yörük, 2015). Daha sonra bu görevlere Dreikurs ve Mosak (1967) tarafından insanın kendisi ile baş etmesi ve maneviyatın (spiritüellik) eklendiği görülür.

Adler (2014), ilk ifade ettiği iş, arkadaşlık ve yakın ilişki görevlerinin birbirine sıkı sıkıya bağlılığına dikkat çeker. Adler'e göre bu görevlere asla birbirlerinden ayrı olarak rastlanamaz, her üçü de bir çarkın dişlileri gibi birbirine geçmiş durumdadır. Birinin varlığı ötekinin varlığının koşulunu oluşturur, birinin çözümü diğerinin çözümüne yardım eder (Adler, 2014). Arkadaşlık (sosyal ilişki) görevine "sosyal ilgi" başlığında değinildiği için burada özellikle iş ve yakın ilişki görevlerine yer verilmiştir. Dreikurs (1953), iş/meslek görevinin yaşamın devamı ve hayatta kalma için en önemli görev olduğunu, bir şekilde tüm insanların bu görevi yerine getirdiklerini belirtir ve bu görevi topluma yararlı her türlü iş olarak ifade eder. Ayrıca bu görevin ücretli bir iş olmak zorunda olmadığına, ev işlerinin ya da gönüllü işlerin de bu görevler arasında girebileceğine dikkat çeker.

Adler, çocukluktaki yaşantıların veya oyunların bireyin gelecekte seçeceği mesleğe ilişkin birer ipucu olabileceğini belirtir. Örneğin, bir iğne iplikle dikiş oyunu oynamanın gelecekte terzi olunacağı işaretini vermesi gerekmez; bu bir cerrahlık kariyerine doğru ilk adım da olabilir. Erken yaşta bazı acı veren, ölüm deneyimi gibi yaşantıları olan çocuklar doktor olma arzusu duyabilir ve hayatta kalmak amacıyla tüm tıp bilgilerini özümsemek isteyebilirler (Adler, 2008). Adler, bir diğer ipucunun ise bireyin seçtiği meslek ile yaşam tarzı arasında olabileceğine dikkat çeker. Ona göre bir çocuğun seçtiği mesleğe bakarak yaşam tarzı tamamıyla görülebilir. Çocuğun seçeceği meslek, bireyin çaba ve eğiliminin temel yönünü, ayrıca kendi değerler kataloğunun en üst köşesinde yer alan değerleri gösterir (Adler, 2014). Bu nedendir ki Adler, çocuğun gelişim süresince bir meslekle ilgili olarak yaptığı tüm seçimleri karşılaştırmanın zahmete değer olduğunu, bunların bir bütün halinde ele alınmasının bireyin tutumunu, sosyal ilgisini ve cesaret derecesini gösterdiğini belirtir (Adler, 2008). Bir başka ifadeyle, seçilen mesleğin altında yatan dinamiklerin bireyle ilgili önemli bilgiler verdiği söylenebilir.

Diğer yaşam görevi yakın ilişkidir (sevgi, aşk). Adler, her insanda sevgi duygusunun var olduğunu, ancak oranının bir kişiden diğerine farklı olabileceğini savunur (Geçtan, 1998). Bu görüşünü de "pek çok insan için sevgi kaçınılmaz bir olaydır" diyerek açıklığa kavuşturur (Adler, 2014). Sweeney'e (1975) göre kişinin kendisine ve karşısındaki insana karşı en büyük cesaret ve güven gerektiren görev budur. Dreikurs (1953), iki insan arasında yakın temas içerdiğinden bu görevin tamamlanması için yüksek düzeyde sosyal ilginin bulunması gerektiğini belirtir. Sosyal ilgi bu görev için bir ön koşul olsa da olmasa da bu görev aklın-bedenin birliğini ve partnerle olabilecek en yüksek işbirliğini gerektirir. Bununla birlikte yakın ilişki görevinin diğer yaşam görevlerine kıyasla nadiren tamamlandığını belirten araştırmacılar (Dreikurs, 1953; Dreikurs ve Mosak, 1967) vardır. Adler bireyin bu görevi yerine getiremediği durumlarda yaşadığı başarısızlığı/hayal kırıklığını hafifletecek bir özür olarak iş ve meslek yaşam görevine başvurduğuna dikkat çeker (Adler, 2014). Filmdeki yaşam görevleriyle ilgili olan sahneler ve bu sahnelere ilişkin değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Filmde ana karakter Russ'ın iş/meslek ve sevgi/yakın ilişki ile ilgili yaşam görevlerini ne düzeyde yerine getirdiğine bakıldığında ilk etapta bir işinin olduğu ve bu işinde başarılı ve saygın bir konumda olduğu söylenebilir. Ancak yine de Russ, hayal ettiği meslekte (pilot) olamadığı için kendini başarısız hisseder. Bu nedenle Russ'ın iş/meslek edinme yaşam görevini "görünürde" yerine getirdiği; ancak çocukken hayalini ettiği yerde olamadığı için bu görevi tam olarak tamamlayamadığı ve kendini bu konuda başarısız hissettiği filmin ilerleyen sahnelerinde görülür. (41.'41''- 42.'14''). Rusty, Russ'ı meslek ve sevgi/yakın ilişki konularındaki başarısızlıklarıyla yüzleştirir ve bu başarısızlıkları fark etmesini sağlar (42.'18''- 42.'45'').

Filmin son sahneleri hariç Russ'ın kırk yıllık hayatı göz önünde bulundurulduğunda, bir diğer yaşam görevi olan sevgi/yakın ilişki konusunda da Russ'ın başarılı olduğu söylenemez. Nitekim Russ, Clarisa ile dans ederken evlenmek için henüz doğru kişiyi bulamadığını ifade eder (62.'29''- 63.'06''). Russ, filmin sonlarına doğru

kendisinin 30 yıl sonraki halini görür (91.'48''- 95.'09''). Bu sahnede, hem hayalini kurduğu mesleğin (pilot) hem de Amy ile yapacağı evliliğin ilk işaretleri görülür ve kırk yaşından sonra bu iki görevini de başarır. Film, Russ ve Amy'nin mutlu birlikteliği ile (sevgi/yakın ilişki yaşam görevinin başarılmışıyla) sona erer (97.'41''- 98.'59''). Filmde bu görevleri başarılı bir şekilde yerine getirmenin Russ'a verdiği heyecan, mutluluk ve bütünlüğü açık bir şekilde görmek de mümkündür.

İlk Anılar

Hem Freud hem de Adler bireyin çocukluk yıllarındaki ilk anılarının şu anki kişilik yapısını ve işlevini anlamada önemli olduğunu vurgulamıştır (Fowler ve Hilsenroth, 1995; Mayman, 1968). Ancak iki kuramcı arasında bazı farklılıklar da bulunur. Bruhn ve Last'a (1982) göre, Freud ve Adler'in kuramında ilk anılar konusundaki temel fark; Freud'un ilk anıları gizleme, Adler'in ise açığa vurmaları olarak görmesidir.

Adler'e göre, birey milyonlarca başka çocukluk anısı arasından şimdiki durumla ilişkisi olan anıları hatırlamayı seçer (Josselson, 2000). İlk anılar, kişinin zayıf yanlarına ilişkin uyarıları ve belli yaşantıların önemine ilişkin ipuçları içerir. "Tesadüfi anılar" diye bir şey yoktur; insan sayısız yaşantıları arasından üstü kapalı şekilde de olsa ileriki gelişimi için önemli olduğunu sezdiklerini alır. Dolayısıyla anılar bir insanın "yaşam öyküsünü" oluşturur (Adler, 2014). Murdock (2014), ilk çocukluk anılarının bireyin şu anki yaşamına ilişkin görüşlerini veya yaşam tarzını yansıttığına, bireyin sosyal ilgi düzeyi hakkında bilgi verdiğine, yaşam planı ve hedefleri hakkında da değerli ipuçları verdiğine değinir. Özetle ilk anılar, bireyin önemli yaşantıları arasından seçtiklerini içerir. İlk anılar ile ilgili olarak filmde geçen sahneler ve bu sahnelere ilişkin değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

Filmde Russ'ın çocukluğuna ilişkin anılarını unuttuğu görülür. Russ bu anıları hatırlamak için Rusty'den yardım ister. Filmde Russ, Rusty aracılığıyla çocukluğuna yönelik anılarını hatırlamaya çalışır. Russ'ın hatırladığı ilk anı çocukluğunda 12 kez taşınmış olmaları ve oturdukları bir evin çatısından düşmesidir (38.'57''- 39.'38''). Buna göre Russ'ın çocukluğunda çok sık taşınmalarından ve çatıdan düşmesinden oldukça etkilendiği ve bu durumun onun için travma niteliği taşıdığı söylenebilir. Filmin ilerleyen sahnelerinde Russ diğer anılarını hatırlamak için Rusty ile çocukluğuna dair konuşur ve yaşadıklarını hatırlamaya çalışır (76.'30''- 80.'48''). Bu konuşmalardan Russ'ın geçmişinde yaşadığı ve olumsuz etkilendiği olayları bastırıldığı anlaşılır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bireysel Psikoloji'ye göre, bireyi tam anlamıyla anlayabilmek için onu bütüncül bir şekilde değerlendirmek gerekir. Adler'e göre bunun yolu bireyin çocukluk yaşantılarını, aile ortamını ve yaşam tarzını anlamaktan geçer (Adler, 1998, 2001; Corey, 2005; Yörükkan, 2015). Bireyin psikolojik olarak sağlıklı olması onun hem etkin olmasını hem de sosyal ilgisinin gelişmiş olmasını gerektirir. Birey, ancak bu ikisinin varlığıyla yaşamda karşılaştığı sorunları yapıcı bir yolla çözebilir ve topluma fayda sağlayabilir. Bireysel Psikoloji'nin ileri sürdüğü bu fikirlerin gerçek hayattaki yansımalarını sinemanın anlattığı yaşam öykülerinde daha somut bir şekilde görebilmek mümkündür. Bu çalışmada Adler yaklaşımındaki kavramları daha da somutlaştırmak amacıyla "İçimdeki Çocuk" filmi analiz edilmiştir.

Filmin ana karakter Russ, her ne kadar iş yaşamında başarılı ve mutlu biri gibi görünse de içten içe birçok konuda "yetersizlik" ve "başarısızlık" yaşayan bir kişidir. Film boyunca Rusty aracılığıyla Russ'ın yaşadığı bu başarısızlıkların kaynaklarına inilir. Russ'ın bunları fark etmesi ve kabul etmesiyle birlikte nasıl "iç görü" kazandığı, iç görü kazandığında ise nasıl bir değişim ve gelişim geçirdiği görülmektedir. Bu çalışmada, ana karakter Russ'ın yaşantısı, problemleri ve bunların kaynakları incelenmiş ve Adleryan yaklaşımın bir çok kavramına somut örnekler bulunmuştur. Bunun yanı sıra, bu makalenin Bireysel Psikolojinin öğretimi sırasında farklı bir öğretim materyali olarak kullanılabileceği ve öğretim ortamını zenginleştirebileceği ileri sürülebilir.

Filmlerle eğitim/öğrenme çağımızın görsel-işitsel okuryazarlık bağımlılığı olan ve multimedya kültürüne sahip olan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılaması bakımından oldukça popüler bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. “Dijital yerli” olarak ifade edilen günümüz öğrencilerinin (çocuk ve gençlerinin) genellikle basılı olmayan dijital kaynakları tercih etmeleri, düzyazıdan daha çok görsellere, hareketlere, müziğe önem vermeleri sebebiyle yeni teknolojinin kullanıldığı bu tür yöntemler daha önemli hale gelmektedir (Palfrey ve Gasser, 2017; Şahin, 2009). Üniversite seviyesinde filmlerin öğretim materyali olarak derslerde kullanımının öğrencilerin öğrenmelerini olumlu bir şekilde etkilediği araştırmalarla orta konmuştur (Anderson, 1992; Boyatzis, 1994; Fleming vd., 1990). Filmlerin psikolojik danışma eğitiminde kullanımının avantajları arasında öğretme/pedagojik avantajlar (Koch ve Dollarhide, 2000; Higgins ve Dermer, 2001), öğrenci mutluluğu (Fleming vd., 1990; Hudock ve Gallagher-Warden, 2001; Kirsh, 1998; Koch ve Dollarhide, 2000; Toman ve Rak, 2000; Tyler ve Reynolds, 1998), öğrencinin kişisel gelişimi (Gladstein ve Feldstein, 1983; Tyler ve Reynolds, 1998), öğrencinin akademik gelişimi (Anderson, 1992; Fleming vd., 1990; Koch ve Dollarhide, 2000) yer alır. Film analizi kullanarak ders planlamasının zor olması, film seçimi için harcanan sürenin çok fazla olması (Higgins ve Dermer, 2001; Hudock ve Gallagher-Warden, 2001; Sheperis ve Sheperis, 2002), filmin izlenmesi sırasında ortaya çıkan duygular ve karşıt transferans konuları (Anderson, 1992; Hudock ve Gallagher-Warden, 2001) bu yöntemin dezavantajları arasındadır. Filmle öğretimin çeşitli zorluk ve dezavantajlarına rağmen öğrenciye ve öğretim üyesine katkıları olduğu görülmüştür. Alexander, Lenahan ve Pavlov (2005), eğitime filmlerin eklenmesinin hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin doyum seviyesini arttırdığını belirtmiştir. Ayrıca Maynard da (1996) filmlerin eğitim amaçlı kullanılmasının rutin ders süreçlerinden dolayı tükenmişlik yaşayan öğretim üyelerinin tükenmişliğini engellediğini ve onların yaratıcılığı canlandırdığını belirtmiştir. Nadir (2014), farklı duyulara hitap eden ve tartışma imkânı sunan bir öğretim materyalinin verimliliği % 90'a kadar artırabileceğini ifade etmiş ve bu nedenle, özel olarak hazırlanmış materyallerin ve popüler filmlerin müfredata eklenmesini önermiştir.

Psikoloji alanında filmlerin öğretim aracı olarak en çok kullanıldığı alanlar arasında ruh sağlığı/psikopatoloji ile ilgili dersler (Badura, 2002), çift ve aile terapisi dersleri (Shepard ve Brew, 2005; Stinchfield, 2006), grupla psikolojik danışma (Tyler ve Reynolds, 1998) ve çok kültürlülük-kültürel çeşitlilik yer almaktadır (Shen, 2015; Villalba ve Redmond, 2008). Bunların yanı sıra psikoloji kuramları ve psikolojik danışma teorileri derslerinde de filmle öğretim yapıldığı görülmektedir. Örneğin Koch ve Dollarhide (2000) Can Dostum (Good Will Hunting) filmini psikolojik danışma teorileri dersinde bir semestr boyunca kullanmış ve makalelerinde bu programın ayrıntılarını aktarmışlardır. Siviş Çetinkaya (2017b) meslek etiği dersinin öğretiminde hem geleneksel yöntemi hem de dizi bölümlerinin ele alındığı yaşantısal öğrenme yöntemini kullanmıştır. Çalışma sonunda öğrencilerin, dizi aracılığıyla yapılan yaşantısal öğretim yöntemini geleneksel yöntemle göre daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Sonuç olarak, filmlerin ve dizilerin bir öğretim materyali olarak kullanılmasının öğrenmeyi olumlu etkilediği ileri sürülebilir. “İçimdeki Çocuk” filminin de Adler yaklaşımının daha etkili ve interaktif bir şekilde öğretilmesinde öğrenmeyi olumlu etkileyecek bir öğretim materyali olarak kullanılabileceği söylenebilir.

Her bilimsel çalışmanın olduğu gibi bu çalışmanın da bazı sınırlılıkları vardır. Öncelikle yapılan film analizi “İçimdeki Çocuk” filminin senaryosunun Adleryan kuramın kavramlarını analiz etmeye müsaade ettiği ölçüde doküman analizi gerçekleştirilebilmiştir. Ayrıca film, Adleryan kuramın bütün kavramlarını içermediğinden doğum sırası, aşağılık kompleksi, kaçınan ve bağımlı tip gibi kavramlara bu çalışmada yer verilememiştir. Benzer şekilde, Culbreth ve Huber’in (2015) Arabalar filmini Adleryan bakış açısıyla inceledikleri çalışmalarında başrol oyuncusu olan Şimşek McQueen’in sadece sosyal ilgi kavramı açısından ele alındığı ve zaman içerisinde kendine odaklı ve narsist bir karakterden topluma uyumlu ve sosyal ilgisi yüksek bir karaktere dönüşümü ele alınmıştır. Bu bağlamda bireyi birçok yönüyle ele alan ve kapsamlı bir içeriğe sahip olan Adleryan kuramın tek bir filmle ele alınmasının oldukça zor olacağı söylenebilir.

Araştırma bulguları göz önünde bulundurularak psikoloji ve psikolojik danışma alanındaki akademisyenlere ve uzmanlara çeşitli önerilerde bulunulabilir. Öncelikle yukarıda belirtilen sınırlılığı gidermek için bu çalışmada ele alınmayan Adleryan kavramları içeren farklı filmler bulunarak analizlerinin yapılması önerilebilir. Bununla birlikte psikoloji alanındaki diğer kuramların da (Varoluşcu Kuram, Bağlanma Kuramı vb.) film analizi yöntemiyle ele alınması faydalı olabilir. Gelecekte film analizi yapacak araştırmacılara, filmdeki detayları daha iyi fark etmeleri için film senaryosunu deşifre etmeleri, filmi birçok defa izlemeleri ve elde ettikleri bulgularla ilgili olarak alanda çalışan uzmanlardan görüş almaları önerilebilir.

Ruh sağlığı alanında çalışan akademisyenlere, Bireysel Psikoloji'yi anlatırken eğitim ortamını zenginleştirecek ve yaşantısal öğrenmeyi sağlayacak olan bu çalışmayı kullanmaları önerilebilir. Ayrıca kuram derslerini veren akademisyenlere diğer kuramları anlatırken filmlerden ve mevcut film analizi çalışmalarından faydalanmaları tavsiye edilebilir. Film analizlerine ek olarak ders materyallerini zenginleştirici reklam, şarkı sözü ve kişilik analizi gibi çalışmaları da derslerinde kullanmaları önerilebilir.

Teşekkür

Film analizi konusunda bizlere öncülük eden değerli hocamız Prof. Dr. Nilüfer Voltan Acar'a teşekkür ederiz.

Adleryan yaklaşım üzerine çalışmalar yapan değerli hocamız Doç. Dr. Zeynep Hatipoğlu Sümer'e sunduğu uzman görüşü için teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Acar, T. ve Voltan Acar, N. (2013). "Babam ve Oğlum" filminin çok kuşaklı/kuşaklararası aile terapisi'nin temel kavramları açısından değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 37-53.
- Adler, A. (1927). *Understanding human nature*. New York: Greenburg.
- Adler, A. (1933). *Advantages and disadvantages of the inferiority feeling*. Alfred Adler: *Superiority and social interest*. Northwestern University Press, Evanston, Illinois.
- Adler, A. (1956). *The individual psychology of Alfred Adler: A systematic presentation in selections from his writings*. H. L. Ansbacher ve R. R. Ansbacher (Ed.). New York: Harper.
- Adler, A. (1958). *What life should mean to you*. New York: Putnam.
- Adler, A. (1964). *Superiority and social interest: Collection of late writings*. H. L. Ansbacher ve R. R. Ansbacher (Ed.). Evanston, II: Northwestern University Press.
- Adler, A. (1979). *Superiority and social interest*. New York, NY: W.W. Norton & Co.
- Adler, A. (1998). *Çocuk eğitimi* (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Adler, A. (2001). *İnsanı tanıma sanatı* (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. (2008). *Nevroz sorunları* (A. Kılıçoğlu, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. (2011). *Psikolojik aktivite: Üstünlük duygusu ve toplumsal ilgi* (B. Çorakçı, Çev.) (9. bs.). İstanbul: Say Yayınları.
- Adler, A. (2014). *Yaşamın anlam ve amacı* (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Akçabozan, N. B. ve Hatipoğlu Sümer, Z. (2016). Adler yaklaşımında aile danışmanlığı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 87-101.
- Akdoğan, R. (2012). *Adleryen yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusu ve psikolojik belirtileri üzerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Alexander, M., Lenahan, P. ve Pavlov, A. (2005). *Cinemeducation: A comprehensive guide to using film in medical education*. Seattle, WA: Radcliffe.
- Anderson, D. D. (1992). Using feature films as a tool for analysis in a psychology and law course. *Teaching of Psychology*, 19, 155-157.
- Barlow, P. J., Tobin, D. J. ve Schmidt, M. M. (2009). Social interest and positive psychology: Positively aligned. *Journal of Individual Psychology*, 65(3), 191-202.
- Badura, A. S. (2002). Capturing students' attention: Movie clips set the stage for learning in abnormal psychology. *Teaching of Psychology*, 29, 58-60.
- Baruth, L. G. ve Manning, M. L. (1987). God, religion, and the life tasks. *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 43(4), 429-436.
- Boyatzis, C. J. (1994). Using feature films to teach social development. *Teaching of Psychology*, 21, 99-101.
- Bruhn, A. R. ve Last, J. (1982). Earliest childhood memories: Four theoretical perspectives. *Journal of Personality Assessment*, 46(2), 119-127.
- Bubbenzer, D. L., Zarski, J. J. ve Walter, D. A. (1991). Measuring social interest: A validation study. *Individual Psychology: The Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 47(1), 124.
- Carducci, B. J. (2009). *The psychology of personality: Viewpoints, research, and applications* (2. bs.). Hoboken, NJ: Wiley- Blackwell.
- Carlson, J., Watts, R. E. ve Maniaci, M. (2006). *Adlerian therapy: Theory and practice*. Washington DC: American Psychological Association.

- Corey, G. (2005). *Psikolojik danışma, psikoterapi, kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Culbreth, S. ve Huber, R. J. (2015). Cars and social interest. *The Journal of Individual Psychology*, 71(3), 327-336.
- Çağ, P. ve Voltan Acar, N. (2015). A view of the symbolic-experiential family therapy of Carl Whitaker through movie analysis. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(3), 575-586.
- Derin, S. ve Voltan Acar, N. (2016). Analitik terapi bağlamında film analizi: Tehlikeli ilişki. *Journal of International Social Research*, 9(45), 449-460.
- Dinkmeyer, D. C. ve Sperry, L. (2000). *Counseling and psychotherapy: An integrated, individual psychology approach*. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.
- Dixon, P. N. ve Strano, D. A. (1989). The measurement of inferiority: A review and directions for scale development. *Individual Psychology*, 45(3), 313-322.
- Dreikurs, R. (1948). The social-psychological dynamics of physical disability: A review of the Adlerian concept. *Journal of Social Issues*, 4(4), 39-54.
- Dreikurs, R. (1953). *Fundamentals of Adlerian psychology*. Chicago: Alfred Adler Institute.
- Dreikurs, R. (1967). *Psychodynamics, psychotherapy, and counseling*. Chicago: Alfred Adler Institute.
- Dreikurs, R. ve Mosak, H. (1967). The task of life II: The fourth life task. *Individual Psychologist*, 4(2), 51-56.
- Engler, B. (2013). *Personality theories* (9. bs.). Belmont, CA: Wadsworth Publishing.
- Ergüner Tekinalp, B. (2016). Adlerian kuramın pozitif psikoloji bağlamında değerlendirilmesi. *The Journal of Happiness and Well-Being*, 4(1), 34-49.
- Falsafi, P., Khorashad, S. K. ve Abedin, A. (2011). Psychological analysis of the movie "Who's Afraid of Virginia Wolf?" by using Jungian archetypes. *Social and Behavioral Sciences*, 30, 999-1002.
- Fleming, M. Z., Piedmont, R. L. ve Hiam, C. M. (1990). Images of madness: Feature films in teaching psychology. *Teaching of Psychology*, 17, 186-187.
- Fowler, C. ve Hilsenroth, M. J. (1995). Early memories: An explanation of theoretically derived queries and their clinical utility. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 59(1), 79-98.
- Geçtan, E. (1998). *Psikanaliz ve sonrası* (8. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gladstein, G. A. ve Feldstein, J. C. (1983). Using film to increase counselor empathic experiences. *Counselor Education and Supervision*, 23, 125-131.
- Hatipoğlu Sümer, Z. ve Rasmussen, P. R. (2012). Individual psychology in Turkey. *Journal of Individual Psychology*, 68(4), 411-421.
- Higgins, J. A. ve Dermer, S. (2001). The use of film in marriage and family counselor education. *Counselor Education and Supervision*, 40, 182-192.
- Horzum, I. (2011). 'Dövüş Kulübü' filminin ruhbilimsel çözümlemesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 25, 1-24.
- Hudock, A. M. ve Gallagher-Warden, S. (2001). Using movies to teach family systems concepts. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 9, 116-121.
- IMDB. (2017). *The Kid: Awards*. http://www.imdb.com/title/tt0219854/awards?ref_=tt_awd adresinden erişildi.
- Indick, W. (2011). *Senaryo yazarları için psikoloji* (E. Yılmaz ve Y. Karaarslan, Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Josselson, R. (2000). Stability and change in early memories over 22 years: Themes, variations, and cadenzas. *Bulletin of Menninger Clinic*, 64(4), 462-481.
- Kalkan, M. (2009). Adlerian social interest scale-romantic relationship form (ASIS-RR): Scale development and psychometric properties. *Individual Differences Research*, 7(1), 40-48.

- Kirsh, S. J. (1998). Using animated films to teach social and personality development. *Teaching of Psychology*, 25(1), 49-51
- Koch, G. ve Dollarhide, C. T. (2000). Using a popular film in counselor education: Good will hunting as a teaching tool. *Counselor Education and Supervision*, 39, 203-210.
- Lundin, R. W. (1989). *Alfred Adler' basic concepts and implications*. Levitton, PA: Accelerated Development INC./Taylor Francis.
- Manaster, G. L. ve Corsini, R. J. (1982). *Individual psychology: Theory and practice*. Itasca, IL: F. E. Peacock.
- Mayman, M. (1968). Early memories and character structure. *Journal of Projective Techniques and Personality Assessment*, 32, 303-316.
- Maynard, P. E. (1996). Teaching family therapy theory: Do something different. *American Journal of Family Therapy*, 24(3), 195-205.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2. bs.). Thousand Oaks, CA: Sage
- Morsümbül, Ü. (2015). Bal, Süt ve Yumurta filmlerinin Erikson'un psikososyal gelişim kuramı açısından analizi. *İlköğretim Online*, 14(1), 181-187.
- Mosak, H. H. (1977). Lifestyle. H. H. Mosak (Ed.), *On purpose: Collected papers* içinde (s. 183-187). Chicago: Adler School of Professional Psychology.
- Mosak, H. H. (1991). "I don't have social interest": Social interest as a construct. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 47(3), 309-320.
- Mosak, H. H. ve Maniaci, M. (1999). *A primer of Adlerian psychology: The analytic-behavioral-cognitive psychology of Alfred Adler*. New York: Brunner-Routledge
- Murdock, N. L. (2014). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları: Olgu sunumu yaklaşımıyla* (F. Akkoyun (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Nader, B. (2008). *An exploratory study of different styles of resilient behavior amongst a population of homeless adults using organizing precepts of individual psychology* (Yayımlanmamış doktora tezi). Adler Graduate School, Chicago.
- Nadir, U. (2013). Aile danışmanlığı eğitimlerinde popüler filmlerin kullanımı ve yapısal aile terapisi kuramı ile dalgaların prensi filminin analizi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 129-143.
- Nadir, U. (2014). Benefiting from the popular films integrated into the curriculum in boosting the efficacy of the social work education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, 313-317.
- Nicoll, W. G. ve Hawes, E. C. (1985). Family lifestyle assessment: The role of family myths and values in the client's presenting issues. *Individual Psychology*, 41(1), 147-160.
- Nikelly, A. G. (2005). Positive health outcomes of social interest. *The Journal of Individual Psychology*, 61(4), 329-342.
- Oberst, U. E. ve Stewart, A. E. (2003). *Adlerian psychotherapy: An advanced approach to individual psychology*. New York: Brunner-Routledge/Taylor Francis Group.
- Ormanlı, O. (2011). Başlangıç filminde psikoanalitik öğeler ve rüya olgusu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 6, 55-62.
- Özgü, H. (1994). *Psikanalizin üç büyükleri: Freud, Adler, Jung* (1. bs.). İstanbul: Mart Yayıncılık.
- Palfrey, J. ve Gasser, U. (2017). *Doğuştan dijital*. İstanbul: İKÜ Yayınevi.
- Powers, R. L. ve Griffith, J. (1987). *Understanding lifle style: The psycho-clarity process*. Chicago: The Amricans Institute of Adlerian Studies.
- Sakızcıoğlu, S. ve Voltan Acar, N. (2016). Uzak filminin varoluşçu terapinin temel kavramları açısından değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 9(43), 1288-1297.
- Senejani, A. A. (2011). Almas psyche: The battlefield of opposite drives in Summer and Smoke. *International Journal of English and Literature*, 2(5), 109-113.

- Sharf, R. S. (2014). *Psikoterapi ve psikolojik danışma kuramları: Kavramlar ve örnek olaylar* (N. Voltan Acar, Çev. Ed.) (5. bs.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Shepard, D. S. ve Brew, L. (2005). Teaching theories of couples counseling: The use of popular movies. *The Family Journal*, 13(4), 406-415.
- Sheperis, C. J. ve Sheperis, S. F. (2002). The Matrix as a bridge to systems thinking. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 10, 308-314.
- Shen, Y. J. (2015). Cultivating multiculturally competent counselors through movies. *Journal of Creativity in Mental Health*, 10(2), 232-246.
- Shulman, B. H. ve Mosak, H. H. (2015). *Manual for life style assessment*. New York, NJ: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Shulman, B. H. ve Watts, R. E. (1997). Adlerian and constructivist psychotherapies: An Adlerian perspective. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 11, 181-193.
- Sinemalar.com (2017). *İçimdeki çocuk*. <http://www.sinemalar.com/film/2588/icimdeki-cocuk> adresinden erişildi.
- Siviş Çetinkaya, R. (2017a). In Treatment dizisinde psikolojik danışmanlık etiğine ilişkin durumlar: Betimsel bir inceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 501-526.
- Siviş Çetinkaya, R. (2017b). A combined approach to teaching counselling ethics: A preliminary study. *British Journal of Guidance and Counselling*, Online First, 1-9.
- Slavik, S. ve Carlson, J. (2006). *Readings in the theory of individual psychology*. New York, NJ: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Stinchfield, T. A. (2006). Using popular films to teach systems thinking. *The Family Journal*, 14(2), 123-128.
- Sweeney, T. J. (1975). *Adlerian counseling*. Boston, Houghton Mifflin.
- Şahin, M. C. (2009). Yeni binyılın öğrencilerinin özellikleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 155-172.
- Toman, S. M. ve Rak, C. F. (2000). The use of cinema in the counsellor education curriculum: Strategies and outcomes. *Counselor Education and Supervision*, 40(2), 105-114.
- Tyler, J. M. ve Reynolds, T. (1998). Using feature film to teach group counseling. *Journal for Specialists in Group Work*, 23, 7-21.
- Ülker Tümlü, G. ve Voltan Acar, N. (2014). "İssız Adam" filminin gerçeklik terapisine dayalı incelenmesi. *İnsan ve İnsan*, 2, 62-73.
- Villalba, J. A. ve Redmond, R. E. (2008). Crash: Using a popular film as an experiential learning activity in a multicultural counseling course. *Counselor Education and Supervision*, 47, 264-276.
- Watts, R. E. (2012). On the origin of the striving for superiority and social interest. J. Carlson ve M. P. Maniacci (Ed.), *Alfred Adler revisited* içinde (s. 41-56). New York, NY: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2015). *Kişilik kuramları* (10. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, T. E. (2011). Pedagojik korku sineması: Vampir ve Kurt Adam filmlerine psikoseksüel ve psikososyal gelişim basamakları açısından bir bakış. *G.Ü. İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 32, 227-242.
- Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yörükan, T. (2015). *Alfred Adler: Sosyal roller ve kişilik*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.